

FAKTA OM DEN SVENSKA LAGSTIFTNINGEN

VAD SÄGER LAGEN?

Den svenska transplantationslagen ingår i Svensk Författningssamling (SFS 1995:831). Den reglerar när man får ta tillvara organ och vävnader från människor för transplantation eller annat medicinskt ändamål (forskning). Transplantationslagen bygger på varje människas rätt att själv bestämma om hon eller han vill donera sina organ och vävnader efter sin död.

I lagen finns också ett förbud mot all handel med organ och vävnader. Den 1 juli 2022 trädde ändringar i transplantationslagen (1995:831) m.m. i kraft. De nya bestämmelserna innebar bland annat att medicinska insatser före döden, så kallad organbevarande behandling, regleras i lagen.

VEM FÅR DONERA?

- För **levande givare**, som genomgår en donationsoperation medan de är i livet, finns särskilda regler. Ingreppet skall vara frivilligt och utan betalning. Donation av den ena njuren är det vanligaste ingreppet vid levande givare. Givaren måste vara informerad om riskerna och ge ett skriftligt tillstånd till ingreppet.
- Från **avlidna donatorer** får organ och vävnader endast tas tillvara om samtyckesreglerna följs (se nedan).

SAMTYCKESREGLER – VEM BESTÄMMER?

- Om den avlidnes vilja är **känd** – gäller den alltid, oavsett om den är för eller emot donation. De närstående kan inte ändra på det beslutet. Denna regel bygger på den första av transplantationslagens två principer, nämligen självbestämmandeprincipen.
- Om den avlidnes vilja är **okänd** – utgår man från att han/hon skulle ha varit positiv till donation. Detta vilar på lagens andra huvudprincip: godhetsprincipen. Närståendes roll är att förmedla information om den enskildes inställning, eller när inställningen är okänd, bedöma om donation skulle ha stämt överens med den enskildes inställning (tolka viljan). När inställningen till donation är okänd, informeras närstående om att organdonation ändå kan bli möjligt såvida det inte finns anledning att anta att ingreppet skulle strida mot den enskildes inställning.

ATT TA STÄLLNING

Det finns tre sätt att meddela sin inställning till donation:

- Muntligt till närstående.
- Registrering i Socialstyrelsens donationsregister. Direktlänk finner du på www.donation.socialstyrelsen.se. De personer som har tillgång till registret omfattas av Sekretesslagen. Det betyder att den som registrerar sitt ställningstagande inte behöver vara orolig för att det ska bli känt för någon obehörig. Den som vill få sina uppgifter ändrade i registret kan göra det när och hur ofta den vill. Sekretesslagen skyddar även givarens och mottagarens identitet.
- Skriftligt.

Man kan använda sig av ett eller flera av dessa sätt, som alla väger lika tungt och det är alltid den senaste kända viljan som gäller. I Donationsregistret kan man även ange om man vill att donationen ska gälla med undantag för vissa organ eller vävnader.

Transplantationslagen, 1995:831, 3§

Biologiskt material avsett för transplantation eller annat medicinskt ändamål får tas från en avlidne människa om han eller hon har medgett det eller det på annat sätt kan utredas att åtgärden skulle överensstämma med den avlidnes inställning.

I annat fall än som avses i första stycket får biologiskt material tas, om inte den avlidne skriftligen har motsatt sig ett sådant ingrepp eller uttalat sig mot det eller det av annat skäl finns anledning att anta att ingreppet skulle strida mot den avlidnes inställning.

Är uppgifterna om den avlidnes inställning motstridiga får ingreppet inte genomföras. Detsamma gäller om den avlidne vid sin död var vuxen och hade en funktionsnedsättning av sådan art och grad att det är uppenbart att han eller hon som vuxen aldrig haft förmågan att förstå innebörden av och ta ställning till ett sådant ingrepp. Ingreppet får inte heller genomföras om det annars finns särskilda skäl mot det. Lag (2022:582)

- Lagen om hjärnrelaterade dödsriterier infördes 1988.
- Den nya transplantationslagen trädde i kraft den 1 juli 1996.